

Utbildningsdag för välståndsnämnden

Skollagstiftningen och socialtjänstens lagar

Kristina Söderberg och Ann Sofi Agnevik,
förbundsjurister, SKL

■ Program för dagen

- Kommunallagens övergripande regler
- Skolans regelverk
- Socialtjänstens regelverk
- Offentlighet och sekretesskollagstiftningen

Kommunallagens kompetensregler, 2 kap.

1 § Kommuner och landsting får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar.

2 § Kommuner och landsting får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan ska ha hand om.

3 § Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Kommunallagens kompetensregler, 2 kap., forts.

4 § Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft till nackdel för medlemmarna. Sådana beslut får dock fattas om det finns synnerliga skäl för det.

5 § Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.

6 § Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

7 § Kommuner och landsting får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

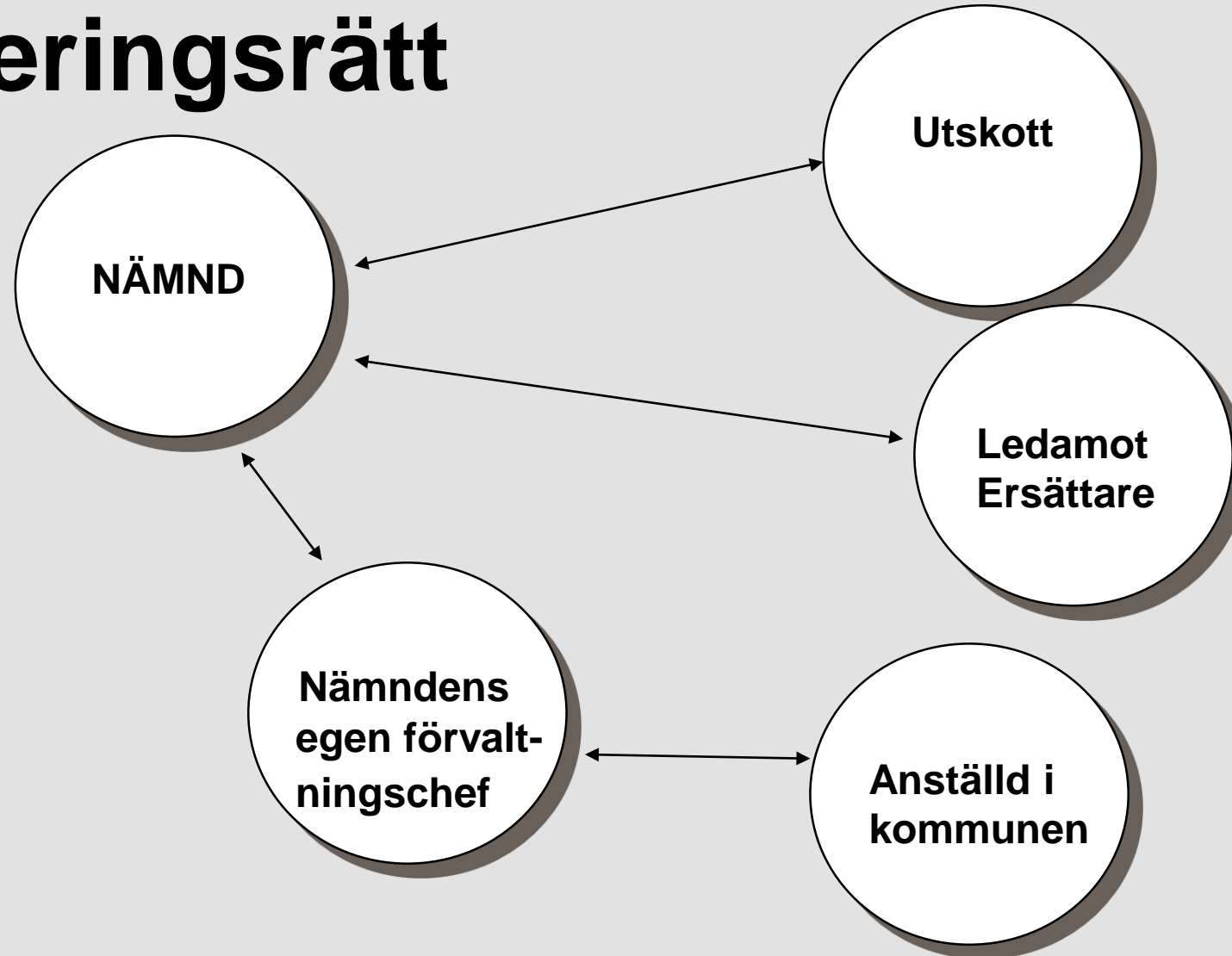
Nämndens ansvar

- En nämnd beslutar i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska handha samt i frågor som kommunfullmäktige har delegerat till dem (6 kap. 3 § kommunallagen).
- Utbildning är obligatorisk verksamhet, och nämnden ansvarar för att verksamheten utförs i enlighet med särskild författning, dvs. skollagen.
  - Nämnden har det fulla ansvaret för verksamheten, oavsett om de anställdas handlande grundas på delegation eller är att anse som ren verkställighet.
  - Någon självständig beslutanderätt förekommer inte enligt kommunallagen.

Nämnden kan delegera uppgifter

- En nämnd får uppdra åt t.ex. ett utskott eller ledamot att besluta å nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden (6 kap. 37 § kommunallagen).
- Nämnden får även delegera till en anställd (7 kap. 5 § kommunallagen).
- En nämnd får inte delegera följande slags ärenden (6 kap. 38 § kommunallagen)
  - Ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.
  - Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Nämndernas delegeringsrätt

Brådskande ärenden

Kan fattas av

- ordföranden eller
- annan ledamot som nämnden har utsett och gäller
- avgöranden som oundgängligen måste avgöras och som inte kan vänta till nästa sammanträde.

Ingen begränsning av ärendenas art!

Besluten ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Vidaredelegering

- Nämnden avgör om förvaltningschefen får vidaredelegera till en anställd i kommunen.

- Beslut ska anmälas till förvaltningschefen.

Anmälan av beslut

- Nämndens informations- och kontrollbehov.
- Nödvändigt för beräkning av överklagandetid.
- Nämnderna bestämmer ordningen.

(OBS! Gäller ej rent förberedande eller rent verkställande åtgärder).

Jäv i nämnd, 6 kap. kommunallagen

Vem?	Förtroendevalda och anställda.
Innebörd?	Får ej delta eller närvara vid handläggningen av ett ärende.
När?	<ol style="list-style-type: none"> 1. sakägar-, släktskap- och intressejäv (<i>t.ex. part, synnerlig nytta eller skada</i>) 2. ställföreträdarjäv (<i>t.ex. VD, styrelseordförande, god man</i>) 3. tillsynsjäv 4. ombudsjäv 5. delikatessjäv (<i>särskilda omständigheter som är ägnade att rubba förtroendet (vän/ovän, beroendeförhållande, skuldförhållande, ideella skäl).</i>)
Rättsverkan av jäv?	Beslutet upphävs om inte jävet saknat betydelse för ärendets utgång.

Vilka lagar gäller i skolan?

Samhällets lagar gäller i skolan, bland annat:

- Skolförfattningar
- Kommunallagen
- Förvaltningslagen
- Lag om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor
- Lag om uppdragsutbildning i vissa fall
- Diskrimineringslagen
- Tryckfrihetsförordningen
- Offentlighets- och sekretesslagen
- Brottsbalken
- Arbetsmiljölagen
- Regeringsformen

Barnkonventionen!
1 januari 2020

Skollagen (2010:800) – Gemensamma bestämmelser

- 1 kap. Inledande bestämmelser
- 2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning
- 3 kap. Barn och elevers utveckling mot målen
- 4 kap. Kvalitet och inflytande
- 5 kap. Trygghet och studiero
- 6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling
- 7 kap. Skolplikt och rätt till utbildning

Skollagen – Särskilt om skolformerna

8 kap. Förskola

9 kap. Förskoleklass

10 kap. Grundskola

11 kap. Grundsärskola

12 kap. Specialskolan

13 kap. Sameskolan

14 kap. Fritidshemmet

Skollagen – Särskilt om skolformerna

15 kap. Gymnasieskolan

16 kap. Gymnasieskolans nationella program

17 kap. Gymnasieskolans introduktionsprogram

17 a kap. Vidareutbildning fjärde tekniskt år (gymnasieskolan)

18 kap. Gymnasiesärskolan

19 kap. Gymnasiesärskolans program

20 kap. Kommunal vuxenutbildning

21 kap. Särskild utbildning för vuxna

22 kap. Upphävt

Skollagen – Övriga bestämmelser

23 kap. Entreprenad och samverkan

24 kap. Särskilda utbildningsformer

25 kap. Annan pedagogisk verksamhet

26 kap. Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

26 a kap. Behandling av personuppgifter

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd, Lärarnas ansvarsnämnd

28 kap. Överklagande

29 kap. Övriga bestämmelser

Skollagen – systematik och upplägg

Vem har ansvar för vad? Vilka finns utpekade?

- **Huvudman:** den nämnd som fullmäktige bestämt ska fullgöra verksamhet enligt skollagen. I vissa bestämmelser direkt utpekad, om inget sägs – huvudmannen har yttersta ansvar! Delegation enligt kommunallagen.
- **Rektor:** i flera bestämmelser är rektor utpekad som ansvarig (beslutsfattare). I dessa fall följer ansvaret direkt av skollagen, varför kommunallagens bestämmelser om delegation inte blir tillämpliga.
- **Hemkommun:** den nämnd som fullmäktige har beslutat ska ha uppgiften. Oftast densamma som huvudmannen. Delegation enligt kommunallagen.
- **Skolchef:** nyhet! Utpekad ansvar som följer direkt av skollagen.
- **Lärare:** ansvarar för sin undervisning enligt skollagen.

Riksdag och regering

- Bestämmer vad eleverna ska lära sig i skolan.
- Sätter upp kunskapsmål och ramar för utbildningen i olika lagar och förordningar.
- Skollagen är basen i de regler som omgärdar utbildningsområdet. I läroplanerna står det om vad eleverna ska lära sig i skolan.

Rektor ansvarar för

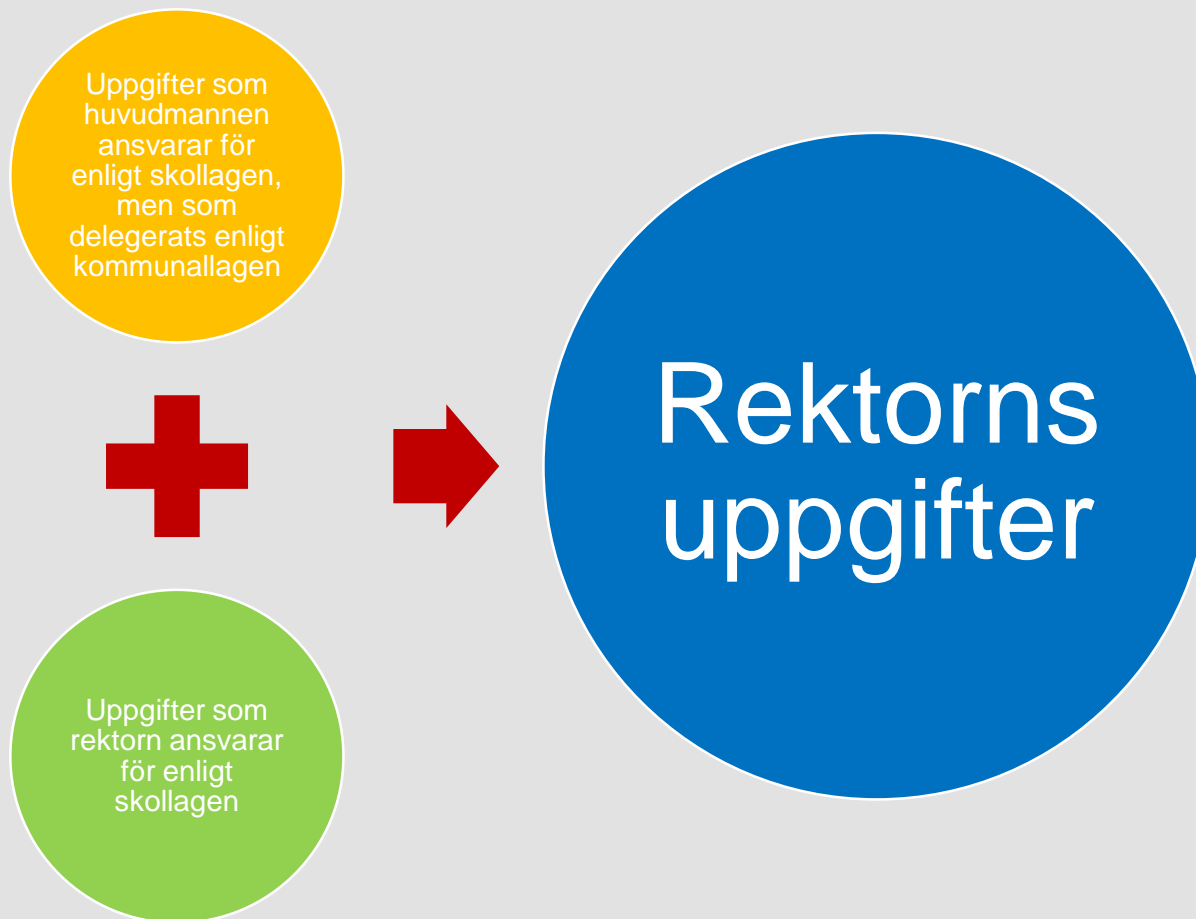

- kvaliteten och resultaten på skolan,
  - att det finns rutiner för att rapportera frånvaro och regler för hur man får bete sig på skolan,
  - för att eleverna får det stöd de har rätt till för att nå målen.
-
- Rektor ska vara en pedagogisk ledare och är chef för lärarna och övrig personal på skolan.

Rektors ansvar

- Skollagen, skolformsförordningar och läroplaner reglerar rektors uppgifter som ledare för den pedagogiska verksamheten och som administrativ chef.
- Bestämmelserna om rektors beslutanderätt innebär en begränsning av nämndens kompetens enligt kommunallagen. Det innebär att rektor har en särställning bland kommunala befattningshavare.
- Nämnden kan inte ta över beslutanderätten som en rektor fått genom skollagstiftningen och inte heller ge några direktiv om hur den ska utövas.
- Nämnden, som förfogar över de ekonomiska resurserna och har det övergripande ansvaret, kan dock indirekt påverka rektors självständighet.

Vad ligger på rektorns skrivbord?

Rektor ansvarar för att leda och samordna det pedagogiska arbetet, 2 kap. 9 § skollagen

Bestämmelsen avser generella frågor, t.ex.

- Övergripande organisation av det pedagogiska arbetet.
- Arbetet med barn och elever i behov av särskilt stöd.
- Skolans kontakter med arbetslivet.
- Formerna för samarbeten med hemmen.
- Kompetensutveckling av personalen.

Enligt äldre förarbeten anses inte någon självständig beslutanderätt för rektorerna följa av paragrafen. Ledningen ska utövas under de ansvariga politiska organet (prop. 1990/91:18).

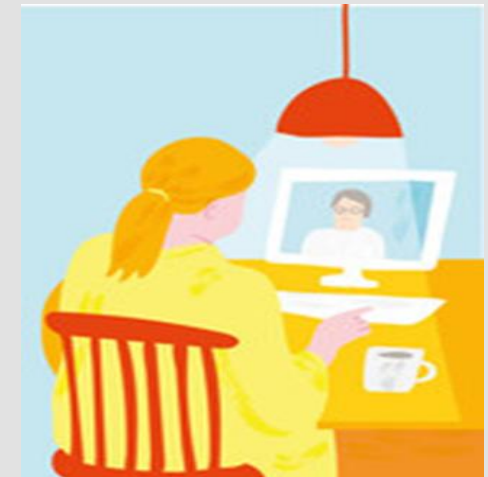
Rektor beslutar om sin enhets inre organisation, 2 kap. 10 § skollagen

Bestämmelsen innebär en avvikelse från bestämmelserna i kommunallagen om nämndorganisation.

Utifrån det ansvar som rektorn har enligt 2 kap. 9 § ingår att rektorn också fattar de beslut som ett sådant ansvar kräver.

Det kan handla om:

- personalens ansvarsområden,
- schemaläggning,
- barnens/elevernas fördelning på klasser eller grupper.

Vad kan rektor delegera till andra?

- Beslut om enhetens inre organisation.
- Fördelning av resurser inom enheten till barn/elever efter behov.
- Rektorns utpekade ansvarsområden (om inte delegationsförbud i §)

Enstaka uppgifter kan delegeras till anställd eller uppdragstagare vid enheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet (2 kap. 10 § skollagen).

Vad kan rektor inte delegera?

- Uppgifter som huvudmannen har delegerat till rektorn med stöd av kommunallagen.
- Sådana frågor där rektor får fatta beslut enligt skollagen, men där det uttryckligen står att beslutet inte får delegeras, exempelvis beslut om åtgärdsprogram som avser särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång (3 kap. 9 § skollagen).

Huvudmannens ansvar

Huvudmannens ansvar

Ansvara för driften av skolorna - dvs. att skollagen och andra lagar och föreskrifter följs, vilket bl.a. inbegriper:

- Att arbetsmiljölagen följs (hänvisning i 5 kap. skollagen)
- Ansvarig för att det finns legitimerad och behörig personal (2 kap. skollagen)
- Att resurserna fördelas efter elevernas behov (2 kap. skollagen)
- Att eleverna når målen enligt läroplanen (3 kap. skollagen)
- Systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (5 kap. skollagen).
- Årlig plan mot kränkande behandling m.m. (6 kap. skollagen).

Åtgärder kränkande behandling, 6 kap. skollagen

- Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling – gäller all personal.
- Årlig plan.
- Översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.
- Tidsplan för när åtgärderna ska påbörjas eller genomföras.
- En redogörelsen för hur de planerade åtgärderna har genomförts.
- Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder.
- Förbud mot repressalier.

Skollagen – utpekade skyldigheter/ansvar

Huvudman

- 2 kap.- se till att utbildningen genomförs i enlighet med skollagen
- 3 kap. se till att alla barn och elever får den ledning och stimulans de behöver för att nå så långt som möjligt enligt utbildningens mål
- 4 kap.- se till att brister åtgärdas, rutiner för klagomål.
- 5 kap. - utbildning ska utformas så att trygghet och studiero uppnås. Besluta om avstängning.
- 6 kap. - målinriktat arbete mot kränkande behandling, genomföra åtgärder, upprätta plan, utredningsskyldighet.
- 7 kap. - ansvar för att elever fullgör skolplikt.

Rektor

- 1 kap. - rektor beslutar om politiska partier.
- 2 kap. - leda och samordna pedagogiska arbetet, besluta om inre organisation, fördela resurser inom enheten efter elevernas behov.
- 3 kap. - utreda behov av särskilt stöd, åtgärdsprogram, bedömning av nyanlända, betygsättning.
- 4 kap. - planering, uppföljning, utveckling av utbildning på enheten, forum för samråd och elevinflytande.
- 5 kap. - ordningsregler, disciplinära åtgärder
- 6 kap. - anmäla kränkande behandling till huvudmannen.
- 7 kap. - ledighet, befrielse, utreda frånvaro.

Hemkommunens ansvar

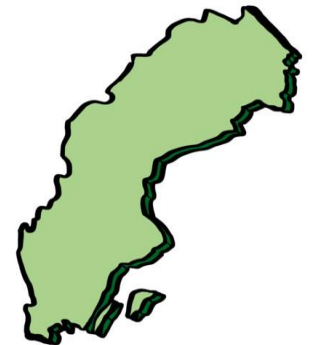
Hemkommunens ansvar

- Tillhandahålla utbildning till barn och elever som bor i kommunen.
- Bevaka skolplikten.
- Tillhandahålla och pröva behov av skolskjuts.
- Betala ut bidrag till friskolor och fristående förskolor och fritidshem.
- Agera vid hög frånvaro i fristående skola.
- Det kommunala aktivitetsansvaret.
- Godkänna fristående förskolor och fritidshem och utöva tillsyn.
(Anges dock som ansvar för den kommun där verksamheten ska bedrivas dvs. inte elevens hemkommun.)

Vilken kommun är att anse som hemkommun?

29 kap. 6 § skollagen

- Hemkommunen är som huvudregel den kommun där eleven är folkbokförd.
- Om eleven inte är folkbokförd; den kommun där eleven stadigvarande vistas.
- Om ingen stadigvarande vistelse; den kommun där eleven för tillfället uppehåller sig.

Ansvar för frågor som rör skolplikten

- Vad innebär skolpliktsansvaret?
- Säkerställa alla kommunens elevers obligatoriska skolgång.
- Problematisera frånvaro?
- Fullgöra skolplikten på annat sätt?
- Förelägga vårdnadshavare vid vite.

Hemkommunen har ansvar finansiering av elevens utbildning

- Eleven får utbildning inom den egna hemkommunen
  - kommunens budget för skolverksamheten.
- Eleven får utbildning i annan kommun än hemkommunen
  - bestämmelser om interkommunala ersättningar reglerar vilken ersättning hemkommunen ska betala till den andra kommunen (skolkommunen).
- Eleven får utbildning hos en enskild huvudman (fristående skola)
  - bestämmelser om grundbelopp och tilläggsbelopp reglerar vilken ersättning som hemkommunen ska betala till den fristående skolan.

2 kap. 8 b §
Kommuner ska
fördela resurser
efter elevernas
behov och
förutsättningar!

OBS! Helt skilda regelverk i alla punkterna!

Grundbelopp och tilläggsbelopp till enskild huvudman

- **Grundbeloppet** omfattar undervisning, lärverktyg, elevhälsa, måltider, administration, mervärdesskatt och lokalkostnader.
  - Specialregel om lokalkostnader: - HvR ersättningen ska motsvara hemkommunens genomsnittliga lokalkostnad per barn. - Undantag: Om det finns särskilda skäl – istället högst motsvara den enskilde huvudmannens faktiska kostnader om dessa är skäliga.
- **Tilläggsbelopp** ska utgå till elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd (assistenthjälp, anpassning av lokaler el. andra extraordinära stödåtgärder), elever som ska erbjudas modersmålsundervisning samt elever som deltar i lovskola.

Grund- och tilläggsbelopp, forts.

- Budgeten! Fastställ resursfördelningsmodell eller annan fördelning.
- Beslut om grundbelopp: grundas på budgeten och fattas senast i december inför kommande år.
- Beslut om tilläggsbelopp: fattas som huvudregel per individ, dock ej lovskola, modersmål.
- SKL:s cirkulär 18:46 "Beslut om bidragsbelopp till enskilda huvudmän överklagas genom förvaltningsbesvär".
- Principen om "lika villkor"!

Godkännande av fristående förskola m.m.

Godkännande (2 kap. skollagen):

- Enskild ansöker och ska kunna styrka följande:

1. insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten
2. ekonomiska förutsättningar att följa ovan nämnda föreskrifter
3. i övrigt har förutsättningar att följa ovan nämnda föreskrifter
4. lämplighet: vilja/förmåga fullgöra sina skyldigheter mot allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse
5. utbildningen ska dessutom inte innebära negativa konsekvenser på lång sikt för eleverna eller skolväsendet som anordnas av det allmänna.

NYHET! Kommunen får ta ut avgift för prövningen.

Ägar- och ledningsprövning i tillsyn, nytt från jan 2019

Nya bedömningspunkter:

- Huvudmannens ägar- och ledningskrets har genom erfarenhet eller på annat sätt förvärvat insikt i skolförfattningarna, arbetsrätt, arbetsmiljörätt och de ekonomiska regelverken för att bedriva skolverksamhet enligt författningarnas krav.
- Huvudmannens ägar- och ledningskrets är lämplig utifrån personliga och ekonomiska förhållanden att bedriva skolverksamhet.
- Huvudmannen har ekonomiska förutsättningar att bedriva skolverksamhet enligt författningarnas krav.

Tillsyn av fristående förskola m.m.

- Ingripande: Föreläggande, anmärkning, återkallelse av tillstånd
- Rätt till tillträde till lokaler
- Den enskilde är uppgiftsskyldig – ska lämna sådana uppgifter som behövs för tillsynen
- Skyldighet att anmäla förändringar i verksamheten. Ny bestämmelse om att den enskilda huvudmannen är skyldig att anmäla förändring i kretsen som har väsentligt inflytande.
- OBS! Kommunen bör ha riktlinjer om godkännande och tillsyn beslutade av nämnden.

Vilka lagar styr socialtjänsten?

- Socialtjänstlagen
- LVU
- LVM
- LSS
- Föräldrabalken
- Kommunallagen
- Förvaltningslagen
- Diskrimineringslagen
- Tryckfrihetsförordningen
- Offentlighets- och sekretesslagen
- Brottsbalken
- Arbetsmiljölagen
- Regeringsformen (mfl.....)

Barnkonventionen
1 januari 2020!

Vem är ansvarig enligt SoL?

2 kap. 4 § SoL: Kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Vad som sägs i SoL eller annan författning om socialnämnd gäller i förekommande fall den eller de nämnder som utses enligt föregående mening.

Den nämnd som är socialnämnd är ansvarig!

Nämndorganisationen

- 10 kap. 1 § SoL: För en socialnämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen.
- 10 kap. 2 § SoL: Socialnämnden ska själv eller genom ombud föra kommunens talan i mål eller ärenden som ankommer på socialnämnd.
- 10 kap. 3 § SoL: Socialnämnden ska hos fullmäktige, kommunstyrelsen och övriga nämnder och hos andra myndigheter göra de framställningar som nämnden finner påkallade.

Delegation enligt SoL

- 10 kap. 4 §: Delegation får enbart ske till utskott i vissa ärenden!
- Ärenden enligt SoL som kan delegeras till utskott:
  - 6 kap. 6 § medgivande privatplacering, beslut om vård
  - 6 kap. 8 § omprövningar av placeringar som skett frivilligt, ansökan om överflyttning av vårdnad
  - 6 kap. 11 a och b §§ placering av barn över nationsgränser (i enlighet Bryssel II och Haagkonventionen)
  - 6 kap. 12 § medgivande ta emot utländskt barn i adoptionssyfte
  - 6 kap. 13 § återkallelse av ovan nämnt medgivande.

Delegation enligt SoL, forts.

Ärenden enligt LVU som kan delegeras till utskott:

- Ansökan om vård (4 §)
- Omedelbart omhändertagande (6 §)
- Placering och vårdens utformning (11 §)
- Övervägande/omprövning av vård (13 §)
- Övervägande av umgängesbegränsningar och hemlighållande av vistelseort (14 §)
- Upphörande av vård (21 §)
- Mellantvång (22 §)
- Omprövning av mellantvång (22 §)
- Upphörande av mellantvång (22 §)
- Flyttningsförbud (24 §)
- Övervägande av flyttningsförbud (26 §)
- Upphörande av flyttningsförbud (26 §)
- Tillfälligt flyttningsförbud (27 §)
- Begäran om polishandräckning (43 §).

Kompletterande beslutanderätt enligt LVU

- Kompletterande beslutanderätt när beslut inte kan avvaktas.
  - JO 2008/09 s.317.
- Nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden förordnat.
  - omedelbart omhändertagande (6 §)
  - placering och vårdens utformning (11 §)
  - tillfälligt flyttningsförbud (27 §).
- Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.
- Begäran om polishandräckning (43 §).

Delegation enligt SoL, forts.

- Ärenden enligt LVM som kan delegeras till utskott:
  - Ansökan om vård enligt 11 §
  - Omedelbart omhändertagande enligt 13 §.
- Ytterligare ärenden enligt SoL som kan delegeras till utskott:
  - Beslut om samtycke ska vägras till fortsatt adoptionsförfarande (6 kap. 14 §)
  - Beslut om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 § (9 kap. 3 §).

Delegation av ärenden enligt föräldrabalken

Ärenden som får delegeras:

- Bekräftelse av faderskap och bekräftelse av föräldraskap
- Faderskapsutredning, fastställelse av faderskap (inhämta upplysningar, bereda fadern tillfälle till bekräftelse, verka för blodundersökning, protokoll över utredningen), utredning om annan än gift man är far till barn inom äktenskap
- Mål om fastställelse av faderskap
- Beslut om godkännande av föräldrarnas avtal om vårdnad, boende och umgänge
- Delegationsförbud: beslut om förbud mot att motta andras barn i sitt hem (5:2 SoL samt fullgöra nämndens uppgifter enl socialförsäkringsbalken (utbetalning av barnbidrag eller underhållsstöd till annan)

Delegation av ärenden enligt föräldrabalken, forts.

- Ärende som får delegeras:
  - Beslut om att utse en person som ska vara med som umgängesstöd
  - Beslut att utse utredare i mål och ärenden om vårdnad, boende umgänge
  - Godkännande av avtal om att underhållsbidrag ska betalas ut längre än 3 mån
  - Yttrande i ärende om anordnande av godmanskap.
- Ärende som endast får delegeras till utskott:
  - Beslut om åtgärd för barns bästa utan att bägge vårdnadshavarna samtycker 6 kap. 13 a § FB.

De övergripande målen 1 kap. 1 § SoL

- Samhällets socialtjänst ska på demokratins och solidaritetens grund främja människornas
  - ekonomiska och sociala trygghet,
  - jämlikhet i levnadsvillkor,
  - aktiva deltagande i samhällslivet.
- Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperas egna resurser.
- Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Vistelsekommunens ansvar

- Den kommun där den enskilde vistas svarar för stöd och hjälp enligt SoL, om inte annat följer av 2 a kap. 3–5 §§ SoL.
- Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt en enskild är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

(2 a kap. 1–2 §§ SoL)

Bosättningskommunens ansvar

- Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än i vistelsekommunen är det bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälp.

- Med bosättningskommun avses:
  1. den kommun där den enskilde är *stadigvarande bosatt*, eller
  2. om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun men har sin *starkaste anknytning* till en annan kommun, den sistnämnda kommunen, eller
  3. om den enskilde *saknar stadigvarande bostad*, den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning.

Placeringskommunens ansvar

En kommun behåller ansvaret för allt stöd och all hjälp som en enskild kan behöva när denne till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt SoL och LSS,
2. HVB eller stödboende enligt SoL,
3. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt SoL,
4. bostad med särskild service enligt SoL,
5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt LSS, eller
6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

(2 a kap. 4 § SoL)

Folkbokföringskommunens ansvar

Alla stöd- och hjälpinsatser enligt SoL som den enskilde kan ha behov av

1. under kriminalvård i anstalt,
2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,
3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

(2 a kap. 5 § SoL)

Gränsdragning vid bistånds- bedömningen

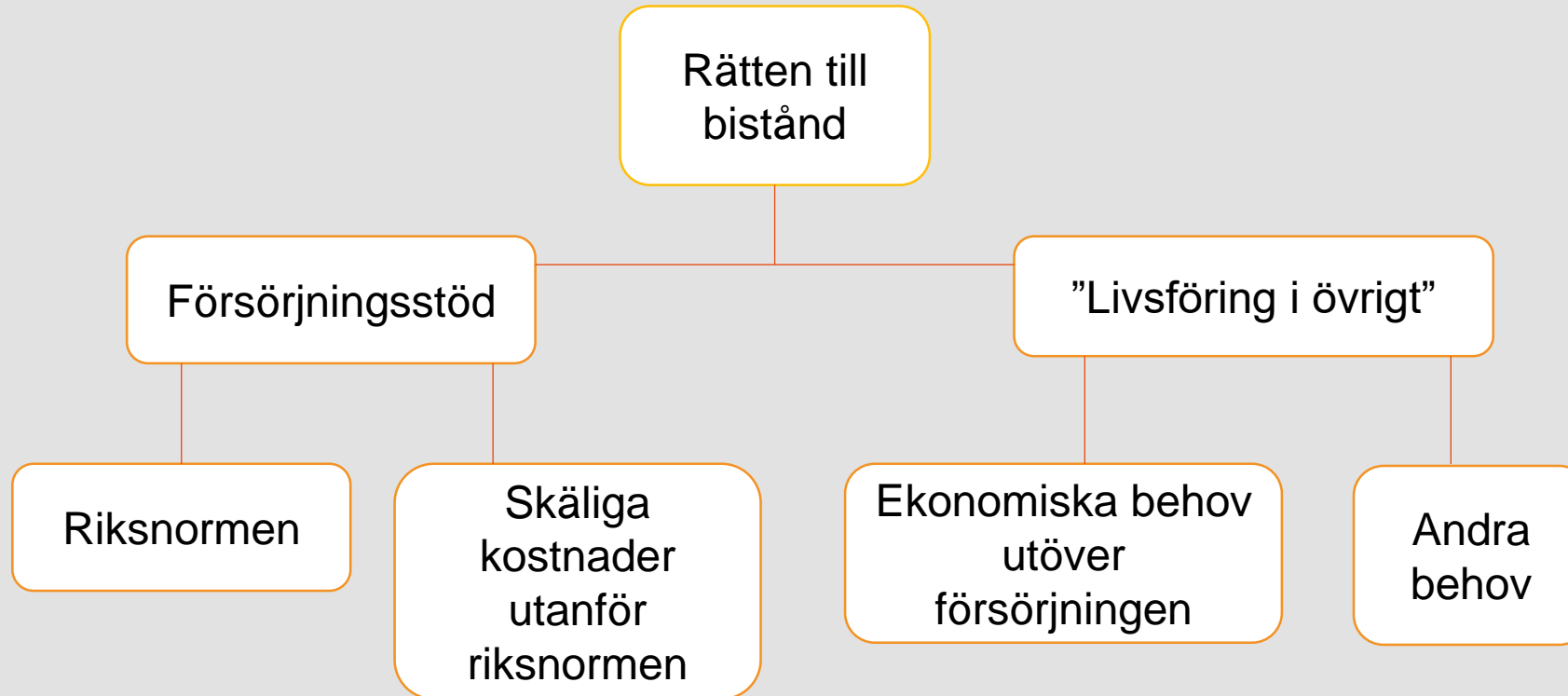
- Bosatt i en kommun:
  - rätt till bistånd för att uppnå skälig levnadsnivå (4 kap. 1 § SoL).
- Tillfällig vistelse i en kommun (från annan kommun eller annat land):
  - rätt till bistånd för att avhjälpa en akut nödsituation (se RÅ 1995 ref. 70).
- Alla beslut enligt SoL ska ske efter ansökan och efter en individuell bedömning av sökandes behov.
- Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn – skyldigheten att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL gäller alla barn.

Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL

- Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.
- Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Schema – bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL

Livsföring i övrigt – andra behov

- Hemtjänst
- Kontaktperson
- Vård i familjehem, HVB eller stödboende
- Plats i ett särskilt boende
- Boendestöd

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om kommunen har rätt att ta ut avgift enligt 8 kap. SoL.

Livsföring i övrigt – icke akuta behov

- När en person har ett kortvarigt biståndsbehov eller inkomster på motsvarande nivå, kan socialtjänsten ta hänsyn till att den biståndssökande själv kan bekosta det som inte är akut.
- I RÅ 2004 ref 79 ansågs kommunen inte vara skyldig att ge bistånd till betalning av psykoterapi i privat regi, eftersom sökandens tillstånd inte ansågs vara så akut att det inte gick att avvakta den behandling som landstinget kunde erbjuda.

Vad är ”skälig levnadsnivå”?

- Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, enligt 4 kap. 1 § SoL.
- Ingen närmare definition av begreppet i lagtext och förarbeten.
- Den enskilde har inte en obegränsad frihet att välja sociala tjänster oberoende av kostnad (prop. 2000/01:80, s. 91).

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL

- Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det.
- Beviljas med stöd av 4 kap. 2 § SoL.

(Ny) bestämmelse 4 kap. 2 a §

- Hemtjänstinsatser för äldre utan föregående behovsprövning
- Förutsättningar: Att den äldre personen blivit informerad om
  - 1. i vilken utsträckning och på vilket sätt han eller hon kan påverka utförandet av insatserna,
  - 2. på vilket sätt kommunen följer upp insatserna, och
  - 3. rätten att alltid kunna ansöka om bistånd enligt 1 §.
- Kommunen ska följa upp insatserna med utgångspunkt i kommunens riktlinjer, insatsernas kvalitet enligt 3 kap. 3 § och värdegrunden i 5 kap. 4 §.

Särskild avgift enligt SoL och LSS

- En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller bistånd enligt beslut eller dom, ska åläggas att betala en särskild avgift.
- Om en bosättningskommun har begärt att en vistelsekommun ska verkställa ett beslut, ska vistelsekommunen betala den särskilda avgiften.
- Avgiften fastställs till lägst 10 000 kr och högst 1 miljon kr.
- Hur lång tid dröjsmålet har pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara ska beaktas vid fastställande av avgiften.
- Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl. I ringa fall ska ingen avgift tas ut.

Befogenhetslagen

- Observera att lagen inte inskränker de skyldigheter som kommunen har enligt SoL.
- Stöd till boende enligt 2 kap. 6 §
  - Kommunen får lämna enskilda hushåll ekonomiskt stöd i syfte att minska deras kostnader för att skaffa eller inneha en permanentbostad.
  - Kommunen får också ställa säkerhet för att avtal om hyra av en bostadslägenhet fullgörs.

Befogenhetslagen

Servicejänster åt äldre enligt 2 kap. 7–8 §§

- Kommunen får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicejänster åt personer som fyllt 67 år.
- Med servicejänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad.
- Kommunen får ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader.

Grunderna för vård enligt 2 § LVU

Miljöfallen:

- Fysisk misshandel
- Psykisk misshandel
- Otillbörligt utnyttjande
- Brister i omsorgen
- Annat förhållande i hemmet

Grunderna för vård enligt 3 § LVU

Beteendefallen:

- Missbruk av beroendeframkallande medel
  - alkohol
  - narkotika (Läkemedelsverkets narkotikaförteckning)
  - jämställda tekniska preparat (t.ex. thinner)
  - icke-medicinskt och icke-vetenskapligt bruk av beroendeframkallande läkemedel.
- Brottslig verksamhet (upprepade brott eller ett enstaka allvarligt brott).
- Annat socialt nedbrytande beteende
  - ”Den unges beteende avviker från samhällets grundläggande normer.”

Övriga förutsättningar för tvång 1 § LVU

- Påtaglig risk att hälsa eller utveckling skadas
  - fysisk och psykisk hälsa
  - social, känslomässig och intellektuell utveckling.
- Behövlig vård kan inte ges med samtycke
  - vårdnadshavarna, samt
  - den unge när denne fyllt 15 år.

  - enbart den unge när denne fyllt 18 år.

Placeringsalternativ enligt LVU

- Familjehem
- HVB
- Stödboende
- Särskilda ungdomshem (SiS)
- Vård i hemmet.

Nämndens uppsiktsansvar

NJA 2013 s. 145

- Socialnämndens uppsiktsplikt upphör inte vid placering
- HFD ansåg inte att socialnämnden hade gjort en adekvat utvärdering av faresituationen (att göra en sådan ansågs följa av uppsiktsansvaret)
- SKL rekommenderar därför att kommunerna ser till att dokumentera riskbedömningar

Vårdens upphörande

- Upphörande av vård på grund av att vård inte längre behövs
- Vården upphör på grund av den unges ålder
  - när den unge fyller 18 år vid vård enligt 2 § LVU
  - när den unge fyller 21 år vid vård enligt 3 § LVU
- Upphörande av vård vid annan tvångsvård.

Ansvarsfrågor

- Skadeståndsansvar för skada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning.
- Straffansvar för tjänstefel.
- Straffansvar för brott med tystnadsplikt.

Tjänstefel

- Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften.
  - Om gärningen är att anse som ringa ska inte dömas till ansvar.
- Om ett brott har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt - grovt tjänstefel
  - Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

Offentlighetsprincipen

- Offentlighetsprincipen gäller som huvudregel i en kommun
- Undantag från offentlighet finns i offentlighets- och sekretesslagen
- 23 kap. OSL har bestämmelser om sekretess vad gäller skolan
- 26 kap. OSL har bestämmelser om sekretess vad gäller socialtjänsten.

Offentlighetsprincipen, forts.

Viktiga begrepp:

- Offentlighetsprincipen innebär att huvudregeln är att myndigheters handlingar är offentliga!
- Allmän handling: kan vara offentlig eller hemlig.
- Sekretess: innebär att en handling eller uppgift inte får lämnas ut.
- Vem är sekretessen till för? Den enskilde som ska skyddas!
- Sekretessbrytande bestämmelse: en bestämmelse som säger att en handling/uppgift får lämnas ut trots sekretess
  - den enskildes samtycke
  - uppgiftsskyldighet
  - brott mot minderåriga, brott mot myndighetens verksamhet.

Myndighetsbegreppet

- Ett organ inom statlig eller kommunal organisation.
- BRIS, kvinnojourer, enskilda förskolor eller fristående skolor är inte myndigheter.
- Varje nämnd inom kommunen utgör en myndighet, gäller även om myndigheten är organiserad i resultatenheter.

Sekretess mellan och inom myndigheter

- Mellan barn- och utbildningsnämnd och socialnämnd.
  - Mellan gymnasienämnd och utbildningsnämnd.

  - Mellan skolhälsovården och övriga elevvården.
  - Mellan förskoleverksamheten och förskoleklassen om de ligger under olika nämnder.
- Överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer (3 kap. 12 j § skollagen).